

Referat fra møte i Den norske katalogkomité 23.-24. mars 2023

Tid: Torsdag 23. mars kl. 10:00-16:00 og fredag 24. mars kl. 09:00-15:00

Sted: Nasjonalbiblioteket

Til stede:

Marianne Tveterås

Tore Brattli (torsdag via Teams)

Unni Knutsen

Christina Martinsson

Trond Aalberg

Ane Solvik Grydeland

Maiken Songe Thorsen

Frank Berg Haugen

Bjørge Vestli

Trine Adolfsen

Vibeke Stockinger Lundetræ (gjest torsdag)

Elise Conradi (gjest torsdag)

Oddrun Ohren (gjest torsdag)

01/23 Referat fra forrige møte 18. oktober 2023

Ingen innsigelser til forrige referat.

02/23 Orienteringssaker

Den norske katalogkomité sendte inn et forslag (Marc proposal) til Network Development and MARC Standards Office (NDMSO) om tilføyelse av marcdelfelt \$0 og \$1 i marcfelt 658 (se også sak 10/21). Forslaget er utarbeidet av Christina Martinsson ved Biblioteksentralen. Rent prinsipielt ble forslaget behandlet som et discussion paper av NDMSO. Forslaget ble likevel vedtatt («fast track») siden det ikke var behov for ytterligere utredninger av det. Se MARC discussion paper no: 2023-DP02: Adding Subfields \$0 and \$1 to Field 658 of the MARC 21 Bibliographic Format:

<https://www.loc.gov/marc/mac/2023/2023-dp02.html>

03/23 Årsrapporter 2019, 2021 og 2022

Årsrapporter for 2019, 2021 og 2022 ble godkjent.

04/23 Prosjekt BIBFRAME og lenkede data

«*Prosjekt BIBFRAME og lenkede data : sluttrapport fra et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Oslo*», Universitetsbiblioteket og Biblioteksentralen» ble levert før jul i 2022. Rapporten er tilgjengelig her: https://www.ub.uio.no/om/prosjekter/bibframe/dokumenter/bf-prosjekt_-endelig-rapport.pdf. Prosjektet har sett på entitetsbasert katalogisering og produksjon av lenkede data med BIBFRAME og LRM/RDA. Den norske katalogkomité har vært referansegruppe.

Prosjektets anbefaling:

«Basert på erfaringene vi har tilegnet oss gjennom dette prosjektet og beskrevet over, anbefaler vi at RDA-datamodellen brukes som grunnlag for entitetsbasert katalogisering i Norge. Dette begrunner vi ut fra hensyn til effektivitet i katalogisering og utnyttelse av data i sluttbrukertjenester.»

Unni Knutsen, Elise Conradi og andre prosjektdeltakere som deltok på møtet begrunnet rapportens anbefaling. Hovedbegrunnelsen for å gå for LRM/RDA er at entitetsbasert katalogisering med BIBFRAME vil resultere i produksjon av mange flere verk enn ved bruk av LRM/RDA. Verk laget med LRM/RDA gir en enklere og mer oversiktlig brukeropplevelse ved at det er færre verk å forholde seg til for sluttbruker. Ved at det er behov for færre verk, vil det også være ressursbesparende å registrere nye uttrykk av verket når verksposten først er opprettet. Mye av arbeidet ved entitetsbasert katalogisering er knyttet til nettopp verksregistreringen.

Videre er norsk tenkning og forståelse av verksbegrepet i mange miljøer gjort på bakgrunn av LRM/RDA, f.eks. Deichmans verksforståelse. Biblioteksentralen har allerede tatt valget om å følge LRM/RDA i sitt verksregister. Bokbasen har startet et tilsvarende LRM/RDA-løp. Så folkebiblioteksektoren i Norge har allerede langt på vei valgt å gå for LRM/RDA.

Konsekvensene med valget av LRM/RDA er størst for fagbiblioteksektoren og da først og fremst BIBSYS-konsortiet. Universitetsbibliotekene og andre fagbibliotek baserer mye tilvekst på import av poster fra utlandet. Disse bibliotekene blir derfor nødt til å løse utfordringen med å håndtere BIBFRAME-data. Men uansett valg av modell vil man ved import fra andre kataloger måtte integrere og strukturere metadataene til egen datastruktur uavhengig av hvilket format dataene har opprinnelig.

I Nord-Amerika har man langt på vei valgt BIBFRAME. Men i Europa har man ikke i samme grad tatt stilling til BIBFRAME vs. RDA. Det finnes andre europeiske bibliotek som ser ut til å gå for LRM/RDA, f.eks. Nasjonalbiblioteket i Hellas. Prosjektet Share-VDE, som Nasjonalbiblioteket deltar i, har også lagt til rette for entitetsbasert katalogisering etter LRM/RDA ved å innføre «Opus».

Komiteén støtter prosjektets anbefaling om å gå for LRM/RDA siden dette valget gir en enklere og mer oversiktlig struktur med færre verk å forholde seg til for sluttbruker.

Prosjektet anbefaler videre at:

Uansett valg av modell, anbefaler vi videre:

- *at Nasjonalbiblioteket datofester overgang til Official RDA i Norge*
- *at det lages applikasjonsprofiler på nasjonalt nivå for entitetsbasert katalogisering etter RDA og at disse publiseres i Official RDA*
- *at det lages og publiseres anbefalinger, retningslinjer og opplæringsmaterieill knyttet til bruk av Official RDA*

Utarbeidelse av applikasjonsprofiler, anbefalinger, retningslinjer og opplæringsmaterieill er nødvendig for at vi får en enhetlig praksis i hele biblioteksektoren. I Norge vil vi kunne gjenbruke opplæringsmaterieill som nå er under utarbeidelse i internasjonale katalogmiljøer. Dette vil både være rasjonelt og presumptivt standardiserende.

Entitetsbasert katalogisering innebærer utstrakt bruk av IRI-er på entiteter, attributter, relasjoner og VES-er (eksterne vokabularer). Vi anbefaler at Nasjonalbiblioteket har ansvaret for vedlikehold av minimum følgende RDA-entitetsbaser:

- Verk
- Agenter (inkludert forlag)
- Sted

Komitéen stiller seg bak dette.

05/23 Applikasjonsprofiler RDA

Oddrun Ohren presenterte metodikken som ligger bak arbeidet med applikasjonsprofiler i Nasjonalbiblioteket og valg av verktøy (Protegé). Vi har registrert relasjonene fra RDA Registry i Protegé for å kunne samle og strukturere alle RDA-relasjonene. Vi har tillegg brukt regneark som supplementsverktøy siden regneark gir bedre funksjonalitet for masseregistrering, annotering og oversikt over hierarkiet mellom de ulike relasjonene. [Evt. Lenke til Oddruns presentasjon her – er det interessant utenfor komitéen?]

Bjørge Vestli presenterte videre arbeidet som faktisk er gjort i regneark hentet fra Protegé.

Presentasjonene medførte noe diskusjon. Bl.a. hvorfor vi har startet med relasjonene? Mange relasjoner vil f.eks. være sjeldent forekommende og ikke så aktuelle. Men med det verktøyet vi har valgt betyr ikke dette så mye. Når relasjonene først er registrert i Protegé, gir dette en god oversikt over strukturen relasjonene har i RDA Registry og lar oss arbeide effektivt med dem.

Det kom også spørsmål om forankring av videre arbeid med applikasjonsprofilene og evt. samarbeid med andre. Det ble bl.a. pekt på at arbeidet Deutsche Nationalbibliothek gjør kan være interessant for oss. Veien videre avhenger også av hvor fort vi får «snudd» oss i Nasjonalbiblioteket. Hvordan bør arbeidet med applikasjonsprofilene forankres både faglig og organisatorisk? Hvem skal delta i arbeidet? Vil det være aktuelt med en prosjektorganisering av arbeidet? Og når skal arbeidet være ferdig? Det ble etterlyst et strateginotat fra Nasjonalbibliotekets side.

Signalene tas med i videre arbeid med applikasjonsprofilene. Inntil videre fortsetter de som arbeider med applikasjonsprofilene i Nasjonalbiblioteket som før og bruker Katalogkomitéen som sparringspartner.

06/23 Endring av verdi i målgruppevokabularet «nortarget»

Komitéen har fått inn et ønske fra Biblioteksentralen om at verdien «18 år og oppover» endres til «Voksne» i målgruppevokabularet «nortarget»: <https://www.nb.no/nbvok/tg/nb/>

Begrunnelsen for ønsket er at «18 år og oppover» gir assosiasjoner til en slags aldersgrenseangivelse.

Katalogkomitéen er enig i at verdien bør endres til «Voksne». Det gjør også at verdien samsvarer bedre med 008 pos. 22 hvor verdien «e» betyr «adult».

Konklusjon: Verdien “18 år og oppover” i «nortarget» erstattes med “Voksne”.

07/23 Transkribering – ulike transkriberingsregler i biblioteksektoren

Det brukes ulike tabeller for translitterering av kyrilliske og greske alfabet i norske bibliotek. Grovt sett følger folkebiblioteksektoren Språkrådets transkripsjonstabeller mens fagbiblioteksektoren i stor grad følger BIBSYS-konsortiets praksis som er basert på ALA-LC Romanization Tables.

I katalogiseringsregelverket Resource Description and Access (RDA) er hovedregelen å registrere på det språket og i det skriftsystemet som er brukt i dokumentene som katalogiseres (RDA 1.4). Men det finnes også en alternativ regel som åpner for å translitterere ved behov.

Nasjonalbiblioteket har derfor bedt Katalogkomitéen om å ta stilling til følgende problemstilling:

1. Bør bibliotekene slutte å translitterere og følge hovedregelen i RDA 1.4 og gjengi elementene i den bibliografiske posten på det språk og i det skriftsystem som ressursen er på? Hvilke konsekvenser har et slikt valg for "legacy data" i biblioteksystemene?
2. Bør bibliotekene fortsette som før, men velge en transkripsjonsstandard for alle bibliotek, enten *ALA-LC Romanization Tables*/konsortiets standard eller Språkrådets standard? Hvilke konsekvenser har et slikt valg for "legacy data" i biblioteksystemene?
3. Er det en løsning å fortsette som før, med ulik transkripsjonspraksis i norske bibliotek?

Komitéen diskuterte saken.

Innledningsvis vises det til kyrilliske og greske alfabet. Det er OK at disse nevnes særskilt, men komitéen vil påpeke at problemstillingen om hvorvidt vi skal translitterere eller ei er en generell problemstilling som gjelder alle "fremmede" skriftsystemer.

Fram til nå har det først og fremst vært vanlig å translitterere manifestasjonstittel (også som grunnlag for foretrukket tittel) i norske bibliotekskataloger. I tillegg kan foretrukket navn for agenter i autoritetsregistre og i autoriserte søkeinn ganger i bibliotekskatalogene være translitterert. Hensikten med slik translitterering er og har vært å "oversette" til et kjent alfabet som gir en idé om hvordan man skal uttale informasjonen.

Videre kan ikke alle bokstaver i alle alfabeter gjengis med korrekt tegnsetting på datamaskiner. Men dette er blitt et mindre problem enn det var tidligere. Denne problemstillingen har også en søkemessig side. Det handler ikke bare om hvordan dataene presenteres i visning. Biblioteksystemene har nok også ulik grad av tilrettelegging for søk på originalt alfabet.

Komitéen mener at ulik translitterering først og fremst er et problem når det gjelder manifestasjonstitler i katalogen og i et evt. verksregister (foretrukne titler). For autoritetsregistre vil det være mulig å søke på henvisningsformer av f.eks. personnavn. Det blir da opp til systemleverandøren å evt. tilpasse visning til ønsket navneform for agenten.

Når det gjelder punkt nr. 2 over, vil problemstillingen med «legacy data» være delt mellom fag- og folkebiblioteksektoren. Det vil bli en svært omfattende jobb å skulle rydde retrospektivt i «legacy data», uavhengig av hvilken standard en faller ned på.

Når det gjelder punkt nr. 3, anser komitéen ikke dette å være noen god løsning. Vi får da fortsatt en to-delt biblioteksektor i Norge.

Bør vi fortsette med translitterering av tittelfeltene? Av hensyn til «legacy data» er svaret ja. Komitéen har derfor falt ned på følgende prinsippavgjørelse, basert på punkt 1 over:

I Norge bør hovedregelen i RDA 1.4 følges, dvs at vi gjengir elementene på det språket og i det skriftsystemet som finnes publikasjonen. Som en konsekvens av dette bør også foretrukket tittel registreres i originalt skriftsystem. Men av hensyn til «legacy data» vil det være aktuelt å translitterere tittelen i tillegg. Dette må i så fall gjøres i form av en alternativ grafisk representasjon av det aktuelle tittlelementet.

Komiteén ser for seg en gradvis framrykking her. Hvilke konsekvenser får en slik prinsippavgjørelse for søkesystemer og utveksling av data? Prinsippavgjørelsen bør derfor tas opp med systemleverandørene og diskuteres videre med dem.

En slik prinsippavgjørelse løser ikke umiddelbart problemet med at Nasjonalbiblioteket/BIBSYS-konsortiet og Biblioteksentralen fortsatt ha ulike regler for translitterering. Så lenge Biblioteksentralen leverer data til NB/BIBSYS-konsortiet vil de levere en alternativ grafisk representasjon som er etter andre regler enn den som BIBSYS-konsortiet bruker.

08/23 Bokbasen – demonstrasjon av nytt system

Maiken Songe Thorsen presenterte Bokbasens egenutviklede system Ebba. Ebba er basert på LRM-modellen. Emnedata kobles til verk og gir en oversiktlig framstilling og hjelp til å identifisere verk. RDA Registry tas i bruk i tillegg til sjanger og form-register.

Ebba har verkstankegang i bunnen med søk på verk som utgangspunkt. Det er introdusert "spøkelsesverk" for relaterte verk som ikke er manifestert i katalogen, men hvor det er behov for registrering av metadata for disse umanifesterte verkene.

Ebba har inkorporert Nasjonalt autoritetsregister for navn og korporasjoner, benytter et eget utgiverregister og har standardisert utgaveangivelsene.

Ebba er utviklet som et entitetsbasert katalogsystem modellert ut fra LRM, benytter et eget internformat og er tilpasset bruk av RDA Toolkit og gjeldende nasjonale retningslinjer for katalogisering.

09/23 Eventuelt

Framtidige møter. Det er usikkert om det vil være behov for et nytt møte før sommeren. Det er avhengig av hvor god progresjon arbeidet med applikasjonsprofiler får. Komiteén finner uansett møtedato for et møte både før og etter sommeren, slik at vi har satt av datoer for potensielle møter.